

ние. Така че в зрелищния карнавал на маските страданието става безалтернативно състояние на човешки дух и поради това граничността като мисловно-чувствена възбудимост се изживява твърде болезнено. Темата за отчуждението и самоотчуждението от друга страна създава философско-поетическата синонимика на страданието.

Яворовото непомерно страдание обаче, макар че тревожи и стряска, макар че е ужасяващо и кошмарно, не отблъсква. Защото: "Той беше един велик мъченик, който страдаше не поради своя, а поради чужда вина".⁵ И още една критическа глобализация в тази връзка, направена също от Б. Пенев в "Увод в българската литература след Освобождението". В нея ученият е синтезирал доминантите в Яворовата поезия, в която: "са дадени мъчителните дисонанси и прозренията на един необикновено богат творчески дух" - устремът му да разреши загадката на своята и изобщо на човешката душа, но не умозрително, а в процеса на едно мощно индивидуално преживяване. Това е един горящ живот на едновременността между утвърждаването и отрицанието, самоизграждането и саморазяждането, светлината и мрака.

"Яворов", както древните, носи нещо от предкултурното мислене, живее с архетипите, с изначалните стойности, които изживява не рационалистски, а стихийно и първично, като органическо желание - безусловно. Трагиката е в това, че тези архетипи са абсолютно неадекватни в свят, в който честта и позорът, доброто и злото са преобърнали първозданната си знаковост; в който човек от човека отстои през ледени стени. Поетовият свят е мистериозно-мистичният свят на сенките, на здрача, в който физическото и духовното трудно се пожелават за слят, за единосъщ живот. Мъчителното страдание у Яворов е поредно от двойствеността, вътрешната раздвоеност на човешката "самост", захвърлена в релативизма на стойностите. Ето защо в степента, в която човек съзнава себе си като личност, той по съдбоносен начин е обречен да бъде бездомен, неприютен, безотечествен, самотен в света, лутащ се като отбрулен лист между тварното и богородственото, между крайното и безкрайното.

Все пак, невъзможно е да се понася светът без една "диалектика на обръщането", която вибрира между полюсите на изгубената и намерената отново екзистенция. Яворовата мисъл е една непрекъс-